

IS ZOSTEROPS JAVANICA ELONGATA INDERDAAD GOED ONDERSCHIEDBAAR VAN ZOSTEROPS JAVANICA FRONTALIS?

door

A. HOOGERWERF

In 1913 (Nov. Zool., vol. XX, p. 366) beschreef Stresemann naar aanleiding van op Bali verzameld materiaal (2 ♂♂ en 2 ♀♀) een nieuwe ondersoort van *Zosterops javanica*, door hem *elongata* genoemd, op grond van een langere snavel. Stresemann publiceerde de volgende diagnose:

„In der Färbung stimmen die Balivögel vollkommen mit *O. j. frontalis* (Rchb.) überein; sie unterscheiden sich jedoch durch auffallend längere Schnäbel.”

Zosterops javanica frontalis werd reeds in 1852 afgesplitst door Reichenbach (Handb. der Orn., Meropinae, p. 94, pl. 463), terwijl de nominaatvorm in 1821 (Trans. Linn. Soc. London, vol. XIII, p. 156) door Horsfield werd beschreven.

Als verspreidingsgebied van deze laatste wordt genoemd (Chasen's Handlist of Mal. Birds) Midden-Java, terwijl voor de ondersoort *frontalis* West-Java en voor *elongata* het Oosten van Java en Bali wordt opgegeven.

Teneinde na te gaan in hoeverre het door Stresemann gevonden verschil in snavelengte tussen *elongata* en *frontalis* inderdaad als subspecifiek kenmerk kan worden aanvaard en of wellicht andere verschillen hieraan kunnen worden toegevoegd, hebben wij ± 15 balgjes van elk der bovengenoemde drie vormen uit de collectie van het Buitenzorg-Museum met elkaar vergeleken, waarvan het resultaat hieronder wordt medegedeeld.

Van een „auffallend längere Schnabel” van *elongata* ten opzichte van *frontalis* kan n.o.m. beslist niet worden gesproken, hetgeen het duidelijkst wordt gedemonstreerd door het feit, dat bij een keuze van tien huidjes met de grootste snavel, uit dertig exemplaren, behorend tot beide vormen, slechts zes stuks van de veertien *elongata* huidjes werden uitgeschoten ... Bij een vergelijking van dezelfde *elongata* balgjes met vijftien tot de nominaatvorm te rekenen vogels was het resultaat niet gunstiger, want ook in dit geval viel het oog op zes *elongata* exemplaren!

Na een meting der snavels bleek eveneens, dat het verschil geen aanleiding tot veel enthousiasme vormt, hetgeen hieronder tot uiting komt.

<i>Zosterops j. javanica</i>	uitersten:	gemiddeld:
snavel (vanaf mondhoek gemeten):	14-16 mm	14.82
<i>Zosterops j. frontalis</i>	11.7-16.5 mm	14.36
<i>Zosterops j. elongata</i>	14.5-16.7 mm	15.56

Derhalve een grootte-verschil van 1.2 mm met *frontalis* en nog niet eens 1 mm met *javanica*, terwijl de individueele maten binnen dezelfde ondersoort varieeren van 2 tot bijna 5 mm ...

De bij *Zosterops j. frontalis* (♀) gemeten snavel van 11.7 mm is waarschijnlijk een uitzonderings-geval, want deze is ongeveer 2 mm korter dan de beide daarop volgende kleinste snavels, zoodat hierdoor het voor deze ondersoort opgegeven minimum vermoedelijk geflatteerd is.

Eenig verschil in lengte der vleugels, staart of tarsus hebben wij niet kunnen constateeren tusschen de drie verschillende vormen, hetgeen uit onderstaand overzichtje duidelijk blijkt.

Van elke ondersoort werden tien exemplaren gemeten (♂ en ♀); de vleugel werd in natuurlijke stand gemeten, dus niet platgedrukt.

<i>Zosterops j. javanica</i>	<i>Z. jav. frontalis</i>	<i>Z. jav. elongata</i>
Vleugel:		
58-65.3 mm; gem. 61.66	60.6-64.5; gem. 62.8	61-64.4; gem. 62.69
Staart:		
41-48.8 mm; gem. 46.23	44.5-51.4; gem. 47.34	44-49.6; gem. 46.38
Tarsus:		
17.7-20.4 mm; gem. 16.97	18.3-19.5; gem. 18.88	18.8-21.6; gem. 19.47

Het verschil in de gemiddelde lengte van den staart tusschen *elongata* en *frontalis* van nog niet eens één mm mag n.o.m. wel niet als subspecifiek kenmerk gelden.

Wij zijn er al evenmin in geslaagd eenig belangrijk verschil vast te stellen in het vederkleed van *frontalis* en *elongata*. Stresemann (l.c.) deelt mede, dat het vederkleed van *elongata* overeenkomt met dat van *frontalis*, hetgeen echter bij de door ons onderzochte veertien balgjes slechts in vier gevallen opgaat: de overige tien huidjes toonen door de lichte tint op de voorkop, teugel en boven het oog veel meer overeenkomst met vogels behoorend tot de nominaatvorm ... De veertien *elongata*-huidjes werden door ons gemengd met vijftien tot de nominaatvorm behorende balgen en uit deze serie werden toen de tien exemplaren geselecteerd, die de lichte tint op voor- en zijkop het minst uitgesproken vertoonden; onder deze tien

exemplaren bevonden zich slechts zes *elongata* balgjes. Toen deze veertien huidjes temidden van vijftien *frontalis* exemplaren werden gedeponereerd en hiervan de tien vogels werden geselecteerd, die op voor- en zijkop het lichtst waren getint, waren dit zonder uitzondering *elongata*'s. Hierdoor wordt naar onze meening ten duidelijkste gedemonstreerd, dat de overeenkomst in vedèrkleed met de nominaatvorm grooter is dan met *frontalis*; er bevindt zich zelfs één huidje tusschen de *elongata* exemplaren, dat nog belangrijk lichter op voor- en zijkop is dan welk exemplaar van de voor ons liggende *javanica*'s. Ook in de tint van den mantel en rug staan de tot *elongata* behoorende balgjes n.o.m. dichter bij *javanica* dan bij *frontalis*. Deze laatste ondersoort maakt, in serie gezien, een iets groeneren indruk op die deelen dan *javanica* of *elongata*, die daarin practisch overeenstemmen:

Uit het bovenstaande blijkt naar onze meening ten duidelijkste, dat het verschil tusschen *elongata* en *frontalis*, zoowel als dat tusschen *elongata* en *javanica* van zoo weinig beteekenis kan worden genoemd, dat hier van een „zeer zwakke vorm” moet worden gesproken, die nauwelijks voor handhaving in aanmerking komt.

Tenslotte zij nog medegedeeld, dat al het hierboven besproken materiaal van *elongata* afkomstig is van het Tengger-complex en het Idjen-Hoogland.

September 1945.
